

گریزی بر هویت زدایی از مردم در جمهوری آذربایجان

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آران
خبرگزاری آران / سرویس آذربایجان: تلاش محافل جمهوری آذربایجان برای حذف پسوند "زاده" از نام های خانوادگی در شرایطی است که بسیاری از شخصیت های بزرگ این کشور حاضر به حذف این پسوند از نام خانوادگی خود نیستند.

چندی پیش براساس اطلاعات منتشره توسط رسانه های آذربایجان، درخصوص موضوع و مسئله نام خانوادگی در جمهوری، طرح ویژه ای تهیه و تدوین می شود. در این خصوص، نظامی جعفراف رئیس کمیته فرهنگ مجلس ملی با {خبرگزاری} ترند مصاحبه نموده است. براساس گفته های این نماینده، کمیسیون ویژه ی ایجاد شده در آکادمی ملی علوم آذربایجان، با مطالعه و بررسی اشکال نام خانوادگی و شیوه های نام گذاری تاریخی موجود در آذربایجان، شکل نام خانوادگی ملی را مشخص می کند: «در این طرح، حذف تمامی نام های خانوادگی منتهی به «-اف»، «-یف» و «-زاده» در نظر گرفته شده است. کارشناسان عنوان می کنند که استعمال نام های خانوادگی منتهی به «-لی»، «-لو»، «-لو» (کشیده تر از قبلی)، «-اوغلو»، «-قیزی» و «-گیل» در شناسنامه ها بهتر و مناسب تر است. این قاعده، شامل نمایندگان دیگر ملیت های موجود در آذربایجان نخواهد شد.»

مطابق گفته های ن. جعفراف، پسوندهای نام خانوادگی فوق الاشاره، به صورت اجباری در نام خانوادگی کودکان تازه متولد، آورده خواهد شد. با توجه به اهمیت مسئله، موسسه علمی و فرهنگی «راه حق» در این خصوص تحقیق و بررسی به عمل آورده است و سعی کرده است این موضوع را تبیین نماید. بدین گونه، استدلال کمیسیون مربوطه در طرح «مطالعه و بررسی اشکال نام خانوادگی و شیوه های تاریخی موجود در آذربایجان و مشخص نمودن شکل و فرم نام خانوادگی ملی»، با تاریخ آذربایجان و حقایق تاریخی، اسناد و آثار تاریخی موجود اصلاً سازگار نیست. متذکر می شویم که نام خانوادگی، عنوان و کلمه رسمی است که مشخص می کند انسان به کدام خانواده و یا نسل و ریشه منسوب است. نام های خانوادگی به کار گرفته شده در دوره های اخیر، «فامیلی ها» (نام های خانوادگی) که به طور کلی مشخص می کنند که هر انسانی به یک خانواده منسوب است، اساساً از سده های ۱۱ و ۱۰ ndash; در کشورهای اروپای مرکزی و غربی شکل یافته و شروع به انتشار کرده است. این فرایند تا سده های ۱۹ و ۱۸ ndash; ادامه داشته و می توان گفت که در سده ۲۰ ام تمام دنیا را فتح کرده است. شیوه و سنت نام خانوادگی مورد استفاده کنونی مان، تقریباً در تاریخ آذربایجان هم موضوع جدیدی است. درست است که از ایام گذشته انسان های ساکن در اینجا برای معرفی منسوبیت خود و از آن جمله، نسل، طایفه، تیره و منسوبیت فامیلی خود، از اسامی مشخصی، اگر به زبان امروزی بگوییم، از نام های خانوادگی، به صورت گسترده استفاده کرده اند. لیکن، همانند رویه مرسوم در تمام شرق اسلامی، در آذربایجان هم در زمان های گذشته عبارت های مشخص کننده منسوبیت کلاً خانواده و ndash; نه تنها صرفاً فامیلی، فی الواقع نام خانوادگی، یعنی نسل (طایفه، تیره و غیره) مورد استفاده قرار گرفته است. مانند قاجار، افشار، جوانشیر و دونبولی. هم زمان، به همراه نام شخصی افراد، نام پدرشان نیز مورد استفاده قرار گرفته است. اما این همان پسوند «اوغلو» در زبان ترکی آذربایجان نمی باشد، بلکه با «ابن» که دارای ریشه عربی است، مطابق است. مثلاً حسن ابن عبدالhellip;، الیاس ابن یوسف، هندوشاه ابن سنجر و غیره. یعنی، در تاریخ مان در این موارد «ابن» مورد استفاده قرار گرفته است نه «اوغلو» و «قیزی». یا این که، پسوندهایی که منسوبیت مکان تولد شخص را مشخص می کند، به طور گسترده مورد استفاده قرار می گرفت: نظامی گنجوی، سیدیچی باکوی، مجیرالدین بیلقانی، صفی الدین اورموی، بهمنیار آذربایجانی، خاقانی شیروانی، قطران تبریزی، میرزا عبدالرحیم قره باغی و غیره. هم چنان که شاهد هستیم، هیچ کدام از اینها هم دارای پسوند «لی» نیست و «ای» نوع و شکل منسوبیت را عنوان می کند.

گناه نیز از تخلص های مشخصی استفاده می شده است: بابک، حقیقی، انوار، فضولی، نعیمی، نسیمی، دیلسوز، واقف، ذاکر، واضح، قاصر، ناتوان، صحت، جاوید، شایق و غیره. البته پسوندهایی مانند «لی» یا «اوغلو» هم با زبان آذربایجانی سازگار بوده و موضوع مخصوص ملت مان می باشد. اینها هم با ما، هم خون (تنی) هستند. اما آن چیزی که به طور ساده می خواهیم بیان کنیم این که، آنها به عنوان فرم و شکل نام خانوادگی در طول تاریخ هیچ گاه مورد استفاده قرار نگرفته است و تاریخ تحریف شده است. در طول تاریخ اشکالی که به عنوان نام خانوادگی به طور گسترده مورد استفاده قرار گرفته است، کنار گذاشته شده اند و عموماً نامی از آنها برده نشده است و به جای آنها شایسته کارشناسان نیست که این نوآوری همانند «شیوه و سنت تاریخی» به ملت مان معرفی بشود! اشکال نام خانوادگی موجود در دوره معاصر اساساً از اواخر سده ۱۸ ام و اوایل سده ۱۹ ام مورد استفاده قرار گرفته است. در همین دوره هم به اشخاص نام مکانی که در آن متولد می شدند و ndash; همانند بادکوبه ای، شیروانی، لنکرانی، سالیانی، ایروانی داده می شد و یا نام پدر بزرگ، جد و یا حرفه و هنر مشخص شده است و یا ریشه ای که نسل خانواده از آن منشأ گرفته است نظیر محمدزاده، احمدزاده، علیزاده و یا آخوندزاده، افندی زاده، مفتی زاده، دمیرچی زاده به عنوان نام خانوادگی استفاده شده است. این، تاریخ ماست که نمی توان آن را انکار کرد. این مرحله و دوره از تاریخ مان با اشغال قفقاز جنوبی از طرف روسیه تزاری و اعمال سیاست روسی سازی در این سرزمین ها مصادف شده است. حکومت تزار با هدف جدا ساختن این سرزمین ها از فرهنگ ایرانی به هر وجه ممکن، از ابزارهای مختلفی سود می جست. در همین دوره شاهد تغییر «آخوندزاده» ها به «آخونداف» ها، «نخجوانی» ها به «نخجوانسکی» ها و یا «علیزاده» ها به «علیف»

ها بودیم. مثلاً، میرزا فتحعلی آخوندزاده هیچ گاه در طول عمر خویش آثارش را با عنوان آخونداف امضا نکرد. اما او همیشه با فامیلی آخونداف به ما معرفی شده است. در تاریخ ملی مان این حقیقت که شخصیتی مثلاً با عنوان آخوندگیل و یا آخوندلو، علی گیل و یا علی لی بوده باشد، عنوان نشده است. درست است که نام بسیاری از طوایف ترک و حتی کرد ساکن در منطقه مان همانند نام خانوادگی نیست بلکه صرفاً با نام طایفه نظیر «قاراقویونلو»، «آق قویونلو»، «بهارلی»، «کنگرلی»، و یا «محمودلو»، «قبادلی» («قبادلو»)، «علیانلی» («علیانلو»)، «قاراقورلو» نام گذاری شده است. اما اینها مربوط به منسوبیت خانوادگی اشخاص نیست بلکه منسوبیت طایفه ای را مشخص می کند و در گذشته به عنوان نام خانوادگی مورد استفاده قرار نگرفته است. به عبارت دیگر، در تاریخ مان رسول زاده ها هست اما رسول گیل ها و رسول لولار نیست!

پس کمیسیون مربوط به نام های خانوادگی کدام منابع تاریخی را مورد بررسی قرار داده است؟ کدام شخصیت تاریخی مان و چه کسانی به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفته است؟ به کدام اساس علمی تکیه شده است؟ hellip;

استعمال گسترده نام خانوادگی در آذربایجان و اسناد موجود در آرشیو از ابتدای دوره آورده شدن نام خانوادگی در شناسنامه ها تا به امروز را بررسی می کنیم. با نام های خانوادگی آشنا بشویم. ببینیم سخنان کمیسیون مذکور بر چه مبنایی متکی است. البته، وقتی می گوییم «تاریخ»، اگر ن. جعفراف صرفاً «تاریخ جدید» یعنی، دوره بعد از اشغال روس، و اگر دقیق تر بگوییم، سده ۲۰ ام را مد نظر قرار می دهد، می تواند به نام خانوادگی تعدادی از شخصیت های مشهور اشاره کند: اسماعیل بیگ قوتقاشینلی، آصف زینالی، جیحون حاجی بیلی، نسیم بیگ یوسف بیلی، جعفر جبارلی و غیره. اما معرفی این نمونه ها از صفحات اخیر تاریخ مان به عنوان شیوه و سنت تاریخی، البته که ممکن نیست. نظری به تاریخ مان بیافکنیم. آیا اسامی ای چون محمدامین رسول زاده، علی بیگ حسین زاده، میرزا علی اکبر صابر طاهر زاده، عبدالhellip; شایق طالب زاده، حسین جاوید رضازاده، صادق بیگ آقابیگ زاده، شیخ الاسلام محمدعلی حسین زاده، جلیل محمد قلیزاده، عباس میرزا شریف زاده، عظیم عظیم زاده، عبدالازل دمیرچی زاده، ستار بهلول زاده، میرزا فیض hellip; قاسم زاده و غیره، جزء تاریخ پاک نشدنی مان نیستند؟ و آیا نام خانوادگی اسامی شخصیت های معاصرمان نظیر بختیار وهاب زاده، لطفی عسگرزاده

(لطفی زاده)، علی بالا حاجی زاده، نریمان حسن زاده، فرمان کریم زاده، عزیزه جعفرزاده و اسی (اسماعیل) ملک زاده شایسته هویت ملی مان نیست؟ این گونه نام های خانوادگی که هویت ملی مان را در خودشان منعکس می کنند، چرا امروز استعمال آنها در شناسنامه ها مطلوب و شایسته نباشد؟ همکاران موسسه مان برای یافتن جواب این سوال شایسته، با چند نفر از اعضاء کمیسیون ویژه ایجاد شده در آکادمی ملی علوم آذربایجان دیدار و گفتگو کردند و تلاش کردند تا موضوع را روشن کنند. تعدادی از اعضاء کمیسیون اعتراف کردند که نام های خانوادگی با پسوند «زاده» با ملت آذربایجان غریبه نیست و عنوان کردند که تنها نام های خانوادگی با پسوندهای «اف»، «یف» و «اسکی» مناسب و مطلوب به هدف نیست. حتی یکی از آنها با گفتن این که «آیا باید با تبدیل محمدمین رسول زاده به رسول لو و یا رسول گیل، خودمان را در معرض خنده و تمسخر قرار دهیم؟»، این اقدام را غیرجدی ارزیابی کرد. عضو دیگر کمیسیون که نخواست نامش ذکر شود و دارای رتبه دکترا در علم و پروفیسور بود، تنها بعد از به وجود آمدن صمیمیت، نظراتش را این گونه بیان کرد: «مجلس ملی در سال ۱۹۹۳ قانونی تصویب کرد که امکان می داد تا نام های خانوادگی و پسوند نام های خانوادگی یعنی، پسوندهای «-اف»، «-یف» یا پسوندهای «-لی»، «-لی» {کشیده تر از قبلی}، «-لو»، «-لو» {کشیده تر از قبلی} و «-زاده» عوض شود. در ۱۶ سال گذشته، با دادن نام خانوادگی به کودکان تازه متولد شده، بیشترین نام های خانوادگی با پسوند «زاده» را داده است. در آینده هم نام خانوادگی نسل آن شخص زاده خواهد بود. این موضوع هم مقامات بالا را ناراحت می کند و لذا الآن می خواهند با صدور دستور، جلوی این موضوع را بگیرند. کیست که به نظرات ما توجه کند، این کمیسیون، دکوری بیش نیست و هر طور نهاد ریاست جمهوری دستور دهد و توصیه کند، همان گونه خواهد شد.»

سوال آزادی هم برای دانشمندان مان مطرح شد: «براساس گفته های نظامی جعفراف، کمیسیون ویژه ایجاد شده در آکادمی ملی علوم آذربایجان، با بررسی اشکال نام خانوادگی و شیوه ها و سنت های نام گذاری تاریخی موجود در آذربایجان، شکل و قاعده نام خانوادگی ملی را مشخص و معین کرده است. در کجا و کدام مرحله تاریخ مان نام های خانوادگی با پسوندهایی نظیر «-لی»، «-لو»، «-لو» {کشیده تر از قبلی}، «-اوغلو»، «-قیزی» و «-گیل» وجود داشته است؟ آیا می توانید با ذکر یکی دو مثال از تاریخ مان تا سده بیستم، ما را با شخصیت های تاریخی دارای این نام های خانوادگی را آشنا کنید؟» طبیعی است که هیچ یک از اعضاء کمیسیون که به آنها مراجعه کردیم، در جواب این سوال نتوانستند حتی یک مورد مثال بیاورند.

موسسه علمی و فرهنگی «راه حق» با همین سوال به موسسه تاریخ آکادمی ملی علوم آذربایجان هم مراجعه کرد. اما باز هم شخصیت های تاریخی که صاحب نام های خانوادگی با این پسوندها باشند، پیدا نشد که نشد. و البته نمونه ای که نباشد، پیدا نمی شود!

اعضاء کمیسیون هم ادعا کردند که پسوند «زاده» به علت این که دارای منشأ و ریشه ایرانی است، باید آنها را تغییر داد و نام گذاری نام های خانوادگی جدید که مناسب زبان آذربایجانی است، در نظر گرفته شده است. به عبارت دیگر، آنها اعتراف کردند که سخن گفتن نظامی جعفراف از «اشکال و قواعد نام خانوادگی و شیوه ها و سنت های نام گذاری تاریخی موجود در آذربایجان»، به طور ساده چنگیاتی بیش نیست. در اصل، صحبت کاملاً برخلاف آن چیزی است که می گویند و می خواهند بر روی سنت های تاریخی و میراث ملی مان خط بکشند و سنت و شیوه جدیدی را پایه ریزی کنند. بدین گونه، باید تمامی اسامی دارای ریشه ی ایرانی، از آن جمله نام اشخاص و مکان ها را هم تغییر داد. الهام هم، مهربان هم، آرزو هم اسامی ای هستند که دارای ریشه ایرانی هستند! اسامی مکان های آذربایجان – سرزمین آتش ها، آبشرون – آب دارای نمک (آبشور)، شیروان – سرزمین شیر، زرداب – آب زرد، سیه زن – زن سیاه، باکو – کوهستانی، و یا جای ورزش باد (در نگارش بادکوبه) را باید با این اسامی عوض کنیم! در این گونه اسامی و اصطلاحات مان باید تجدید نظر کنیم و هر چیزی را «نو» نماییم! عید نوروز را هم عید «روز جدید» بنامیم! بدین صورت، به یکباره بر روی تمام تاریخ و هویت ملی مان خط بکشیم و مردم، ملت و دولتی ساختگی و جعلی به عرصه بیاوریم!

قدری بیشتر بر روی سخنان نظامی جعفراف دقت کنیم: «پسوندهای نام خانوادگی مذکور، به صورت اجباری شامل کودکان تازه متولد خواهد شد». آیا کسانی که در این گونه مسائل مهم در تاریخ مان «دست می برند» و «به صورت اجباری» می خواهند نام های خانوادگی را که سنخیتی با تاریخ مان ندارد، قانون مند کنند، چه زمانی این صلاحیت را از مردم کسب کرده اند؟ این اشخاص کیستند؟ اعضاء این کمیسیون چه کسانی هستند که می خواهند ما را از تاریخ مان جدا کنند؟ این «آکادمیسین ها»، «پروفیسورها» و «روشنفکران»؟ اسامی شان برای جامعه مشخص بشود و تمام مردم ببینند که چگونه ما را در حالی که چشمان مان می بیند از تاریخ مان جدا می کنند و با جعل و تحریف درصد ایجاد «آذربایجان جدید» هستند! «آذربایجان جدیدی» که هیچ اثر و نشانه ای از آذربایجان دارای تاریخ باشرف هزاران ساله را با خود پدک نمی کشد!

پایان پیام.

موسسه علمی و فرهنگی «راه حق»

مرکز فرهنگی قفقاز